

Хянасан: БОАЖЯ-ны ХБОБНУГазрын дарга:/Ц.Уранчимэг/

Төсөл хэрэгжүүлэгч:

“Империл Гоулд Майнинг” ХХК-ийн захирал:...../Н.Батмагнай/

Туслан гүйцэтгэгч:

“Топ Ган Дриллинг” ХХК-ийн захирал: /П.Ганболд/

**БАЯНХОНГОР АЙМГИЙН ГАЛУУТ СУМАНД ОРШИХ
“ХҮҮШИЙН АМ” АЛТНЫ ШОРООН ОРДЫН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ
ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

Тусгай зөвшөөрлийн дугаар: MV-015643

Регистрийн дугаар: 6171788

Хянасан:

БОАЖЯ-ны ХБОБНУГазрын ахлах мэргэжилтэн:/Ц.Жаргалнэмэх/

Боловсруулсан:

“Топ Ган Дриллинг” ХХК-ний байгаль орчны мэргэжилтэн:...../Н.Гончигмаа/

Агуулга

1. ОРШИЛ.....	4
2. ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА.....	4
3. ТӨСӨЛ ХЭРЭГЖИЖ БУЙ НУТГИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НИЙГЭМ ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА.....	9
4. ТӨСЛИЙН ГОЛ БОЛОН БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛӨЛ	11
4.1. Төслийн үйл ажиллагаанаас агаарын чанарт үзүүлж болзошгүй гол сөрөг нөлөөлөл ...	11
4.2. Төслийн үйл ажиллагаанаас усан орчинд үзүүлж болзошгүй гол сөрөг нөлөөлөл	11
4.3. Төслийн үйл ажиллагаанаас газрын гадарга, хөрсөн бүрхэвч, ургамлан нөмрөгт үзүүлж болзошгүй гол сөрөг нөлөөлөл	12
4.4. Төслийн үйл ажиллагаанаас амьтны аймагт үзүүлж болзошгүй гол сөрөг нөлөөлөл ...	12
5. СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	12
6. НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	17
7. ДҮЙЦҮҮЛЭН ХАМГААЛАХ АЖЛЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	17
8. НҮҮЛГЭН ШИЛЖҮҮЛЭХ, НӨХӨН ОЛГОВОР ОЛГОХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	18
9. ТҮҮХ, СОЁЛЫН ӨВИЙГ ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	18
10. ХИМИЙН БОДИС, ЭРСДЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	18
11. ХОГ, ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	18
12. ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨРИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	20
13. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ УДИРДЛАГА, ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ.....	23
14. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ХЭРЭГЖИЛТИЙГ СУМ БАГИЙН ИРГЭДЭД ТАЙЛАГНАХ АЖЛЫН ХУВААРЬ.....	24

Зургийн жагсаалт

Зураг 1 Талбайн байрилын тойм зураг..... 5

Хүснэгтийн жагсаалт

Хүснэгт 1 Талбайн булангийн цэгүүдийн газарзүйн солбилцол..... 5
Хүснэгт 2 Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ 14
Хүснэгт 3. Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө 17
Хүснэгт 4 Дүйцүүлэн нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө 18
Хүснэгт 5 Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө 19
Хүснэгт 6 Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийн төлөвлөгөө 21
Хүснэгт 7 Удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө 23
Хүснэгт 8 Менежментийн төлөвлөгөөний биелэлт тайлагнах хуваарь 24
Хүснэгт 9 2024 оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний нийт зардал 25

Хавсралтын жагсаалт

Хавсралт 1 Батлагдсан уулын ажлын төлөвлөгөөний 1.1, 1.5, 1.7, 1.9, 1.10, 1.11 дэх маягтууд
Хавсралт 2 Ашигт малтмал ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл
Хавсралт 3 Улсын бүртгэлийн гэрчилгээ
Хавсралт 4 БОМТ-ний биелэлтийн дүгнэлтийн хуудас
Хавсралт 5 2024 оны уулын ажлын төлөвлөгөөний дэвсгэр зураг

1. ОРШИЛ

АМГТГ-ын Кадастрын хэлтсийн даргын 2017 оны 7 дугаар сарын 24-ны өдрийн 423 тоот шийдвэрээр MV-015643 дугаартай ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийг “Имперал гоулд майнинг” ХХК-д шилжүүлсэн байна.

“Имперал гоулд майнинг” ХХК-ийн тусгай зөвшөөрөл бүхий талбай дээр ордыг ил аргаар олборлох буюу төсөл хэрэгжүүлэгчээр “Топ ган дриллинг” ХХК ажиллаж байгаа билээ. Баянхонгор аймгийн Галуут сумын нутагт орших “Хүүшийн ам” алтны шороон ордын 2022 оны ашиглалтын үйл ажиллагааны төлөвлөгөөг 2019 онд батлуулсан ТЭЗҮ-н тодотголыг үндэслэн боловсруулав. 2024 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөг 2019 онд батлагдсан БОННУ болон 2024 оны уулын ажлын төлөвлөгөөг үндэслэн боловсруулав.

“Хүүшийн Ам”-ын алтны шороон ордын нөхөн сэргээлтийн үйл ажиллагаанаас байгаль орчин, нийгэм, эдийн засагт нөлөөлөх нөлөөлөл, эрсдэлийг тооцон байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд тогтоогдсон ажлуудыг цаг тухай бүрд зардлыг төсөвлөн зайлшгүй авах дараах арга хэмжээнүүдийг дагаж ажиллана.

Биологийн нөхөн сэргээлтийн ажлыг хийж гүйцэтгэхдээ биологийн нөхөн сэргээлтийн ажлын үр дүнд тавих үндсэн шаардлага, байгалийн үндсэн бүсээс хамаарах агротехникийн шаардлага, ургамлын нөхөн сэргээлтийн үе шатууд, тарих ургамлуудыг сонгох болон нөхөн сэргэсэн газрыг хүн, мал, салхи, усны нөлөөгөөр эвдрэхээс хамгаалах, нөхөн сэргээж буй газрын хөрс, ургамлын хяналт шинжилгээнд тавих шаардлагын дагуу хийж гүйцэтгэнэ.

“Топ Ган Дриллинг” ХХК нь 2024 оны 3 дугаар сараас эхлэн бэлтгэл ажлуудыг хангаж ажиллахаар төлөвлөөд байна.

2. ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

“Хүүшийн ам” орд нь Баянхонгор аймгийн Галуут сумын нутагт MV-015643 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн талбай дээр орших бөгөөд

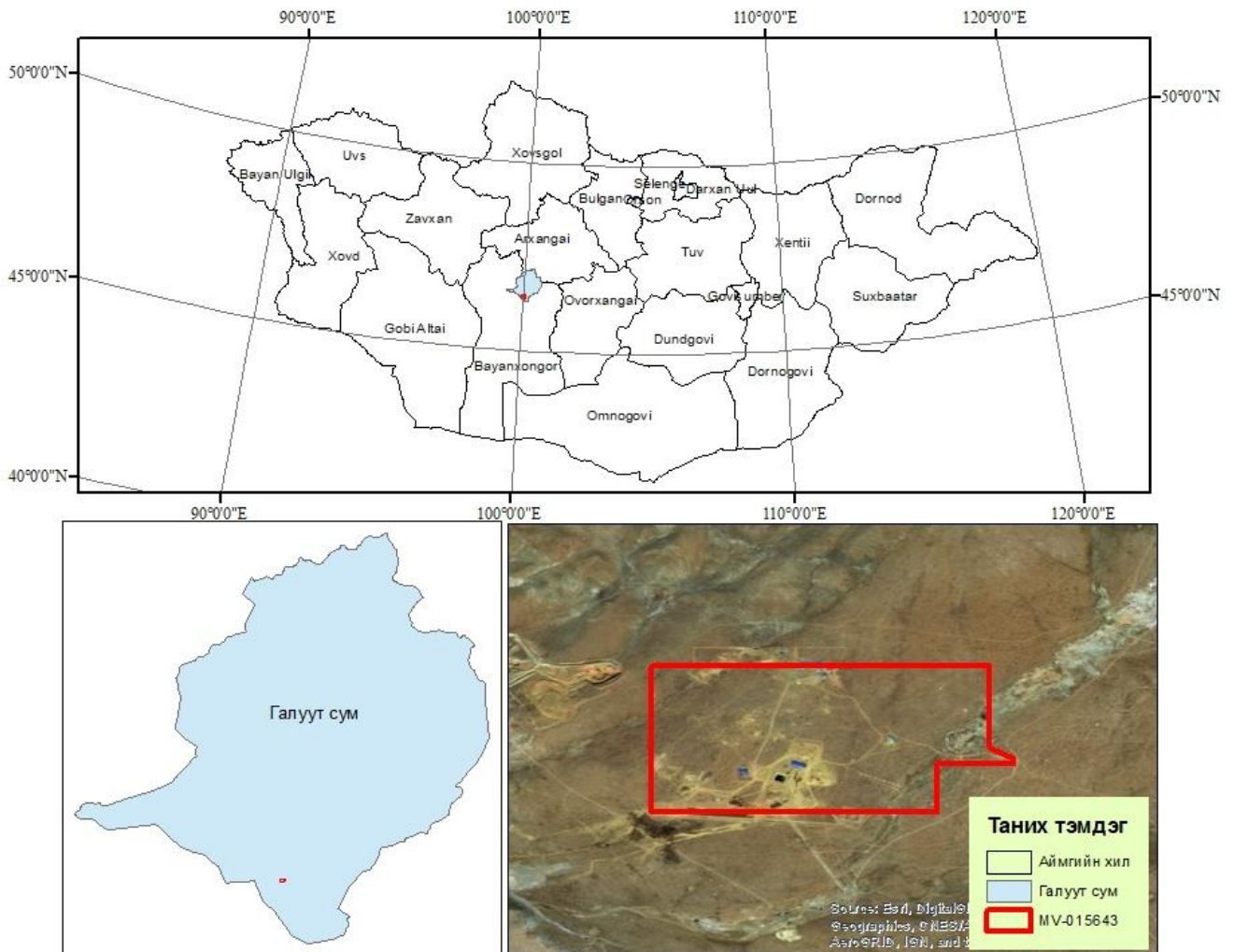
Улаанбаатар хотоос	-БХ	720 км
Баянхонгор аймгийн төвөөс	-БХ	75 км
Өвөрхангай аймгийн төвөөс	-БХ	290 км
Галуут сумын төвөөс	-БУ	45 км
Бөмбөгөр сумын төвөөс	-ЗХ	30 км
Баян-Овоо сумын төвөөс	-БХ	50 км
Дөвөнтийн алтны уурхайгаас	-БХ	14 км-г зайд байрладаг.

**БАЯНХОНГОР АЙМГИЙН ГАЛУУТ СУМАНД ОРШИХ “ХҮҮШИЙН АМ” АЛТНЫ ШОРООН
ОРДЫН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

Хангайн нурууны салбар уулс хөв цагаан нурууд, уудам тал хээр хосолсон нутагтай. Урьд талаараа Баян-Овоо, баруун талаараа Бөмбөгөр, Заг, хойт талаараа Жаргалант, зүүн талаараа Эрдэнэцогт, Архангай аймгийн Их тамир, Булган, Чулуут сумтай тус тус хил залгана.

Хүснэгт 1 Талбайн булангийн цэгүүдийн газарзүйн солбилцол

Булангийн цэгийн дугаар	N	E
1	46° 26' 2.59"	100° 0' 53.51"
2	46° 26' 2.59"	100° 0' 0.51"
3	46° 26' 29.59"	100° 0' 0.51"
4	46° 26' 29.59"	100° 1' 3.36"
5	46° 26' 14.57"	100° 1' 3.36"
6	46° 26' 12.59"	100° 1' 7.82"
7	46° 26' 11.59"	100° 1' 7.82"
8	46° 26' 11.59"	100° 0' 53.51"

Зураг 1 Талбайн байршлын тойм зураг

2024 онд явагдах уулын ажил, ажиллах горим

✓ **Ажиллах горим.** Баяжуулалтын технологиос хамааран уурхайн олборлолтын ажлыг улирлын чанартай явуулна. Үйлдвэрлэлийн үндсэн процессууд нь тасралтгүй, өдөрт 2 ээлжээр 10 цагаар явагдана.. Уурхай нь улирлын чанартай үйл ажиллагаа явуулах учир олборлолт явуулах үед тасралтгүй ажиллана. Харин улсын чанартай баяр ёслолын өдрүүдэд амрахаар төлөвлөсөн.

✓ **2024 онд явагдах уулын ажил.** Энэ оны 3-10-р сарыг дуустал 8-н сарын хугацаанд хөрс хуулалт болон элс олборлолтын ажлыг явуулна. Их гүний үндсэн блокийн С-1, В-2, В-3 блокуудыг бүхэлд нь олборлохоор төлөвлөв.

2024 онд их үндсэн С-1, В-2, В-3 блокуудаас 1981.6 мян.м³ хөрс хуулж, 2340 мг/м³ дундаж агуулгатай 49.2 мян.м³ элс олборлон, химийн цэврээр 104.46 кг алт борлуулахаар байна. Нийт 1981.6 мян.м³ хөрс, 49.2 мян.м³ элс буюу уулын цулаар 2030.8 мян.м³ хөрс, элсийг урьдчилан өрөмдөж тэслэн сийрэгжүүлэн ухаж ачихаар төлөвлөв. Энэ үед уурхайн нийт урт 300 м, өргөн 180 м, гүн 42 м, 5.35 га талбай хамаарна.

✓ **Тэсэлгээний ажлын тооцоо:** Ил уурхайн тэсэлгээний ажлыг хоногт нэг удаа хийх ба уулын цулыг энгийн тэсрэх бодис ANFO-оор тэслэх ба устай цооногт эмульсийн тэсрэх бодис хэрэглэнэ.

Хүүшийн амны алтны шороон ордын тэсэлгээний ажлыг тэсэлгээний тусгай зөвшөөрөлтэй компаниар гэрээгээр хийж гүйцэтгүүлнэ.

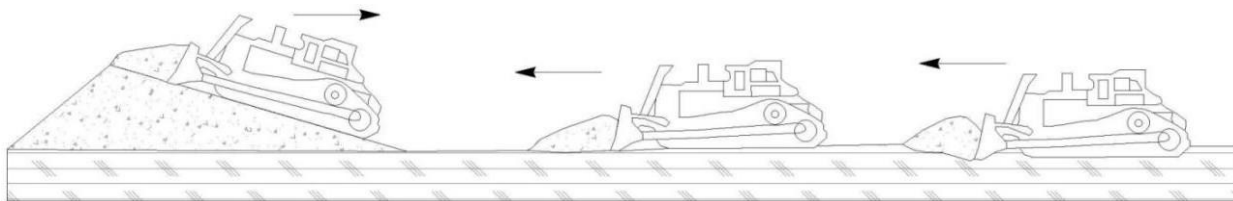
Тэсэлгээний ажлыг 2024 оны бүх уулын цулыг буюу 1981.6 мян.м³ хөрс, 49.2 мян.м³ элс тэслэхээр байна.

✓ **Уурхайн тээвэр.** Хүүшийн амны алтны шороон ордын ашиглалтын 2024 онд хуулах хөрсийг 2021 онд үүссэн уурхайн хоосон орон зайд дотоод овоолгоор овоолно.

✓ **Өрөмдлөгийн ажлын тооцоо.** Өрөмдлөг тэсэлгээний ажлын тооцоогоор хөрс, элсэнд өрөмдөх цооногийн диаметр 165 мм байхаар тооцоо гарсан. Дээрх үзүүлэлтүүдийн хангах Sunward маркийн өрмийн машиныг төлөвлөгөөнд тусгалаа.

✓ **Үржил шимт хөрс хуулалт.** Үржил шимт хөрсийг хуулахдаа 0.2 м-ийн зузаантайгаар бульдозероор хуулан түрж техникийн нөхөн сэргээлт хийх үед ашиглах зорилгоор ил уурхайн олборлолтын талбайн гадна уурхайн ирмэг дагуулан

түрж овоолно. Энэ нь дотоод овоолгоор техникийн нөхөн сэргээлт хийсэн (ашигласан) блокуудыг үржил шимт хөрсөөр шууд хучиж дараа дараагийн нөхөн сэргээлтийн ажлын зардлыг хэмнэх давуу талтай юм.

- ✓ **Элс олборлолтын ажил.** 2024 онд их үндсэн С-1, В-2, В-3 блокуудаас 1981.6 мян.м³ хөрс хуулж, 2340 мг/м³ дундаж агуулгатай 49.2 мян.м³ элс олборлон, химийн цэврээр 104.46 кг алт борлуулахаар байна. Нийт 1981.6 мян.м³ хөрс, 49.2 мян.м³ элс буюу уулын цулаар 2030.8 мян.м³ хөрс, элсийг урьдчилан өрөмдөж тэслэн сийрэгжүүлэн ухаж ачихаар төлөвлөв. Энэ үед уурхайн нийт урт 300 м, өргөн 180 м, гүн 42 м, 5.35 га талбай хамаарна.

Ажил	Процессууд (тоног төхөөрөмж)		
	Шимт хөрс хуулалт	Ухаж түрэх	Овоолох
Бульдозер		Бульдозер	
Цэвдэггүй хөрс хуулалт	Ухаж түрэх	Овоолох	
	Бульдозер	Бульдозер	
Цэвдэгтэй хөрс хуулалт	Өрөмдөж	Тэслэх	
	Ухаж ачих	Овоолго	
	Экскаватор, автосамосвал	Автосамосвал, бульдозер	
Элс олборлолт	Өрөмдөж	Тэслэх	
	Экскавац	Тээвэрлэлт	Ялган авах
	Экскаватор	Автосамосвал	Угаах төхөөрөмж

Ил уурхайд ажиллах үндсэн техник, тоног төхөөрөмж, бүтээлийн тооцоо. Уурхайн уулын үйлдвэрлэлийн ажилд шаардлагатай үндсэн болон туслах техник, тоног төхөөрөмжүүдийг “ТОП ГАН ДРИЛЛИНГ” ХХК-н өөрийн эзэмшлийн техник тоног төхөөрөмжүүдийг ашиглахаар төлөвлөв. Үүнд:

- 6.8 м³ –ийн багтаамж бүхий утгууртай Doosan DX1000 маркийн экскаватор
- 5.4 м³ –ийн багтаамж бүхий утгууртай Doosan DX800, XCMG XE900D маркийн экскаватор
- 50 тн даацтай БНХАУ-ыг SINOTRUCK фирмийн HOWO-371 маркийн автосамосвалууд
- 5.4 м³ –ийн хусууртай АНУ -ын CAT фирмийн D7R, D8R маркийн бульдозер
- 3 м³ –ийн багтаамж бүхий утгууртай БНСУ-ын Doosan фирмийн SD300, БНХАУ-ын LW500KN маркийн утгуурт ачигч
- 60м³/цаг –ийн бүтээлтэй ОХУ-ын СБ-60 маркийн угаах төхөөрөмж

Засвар, техникийн үйлчилгээ ба агуулахын аж ахуй

Тус уурхайн тоног төхөөрөмжийн засвар, техникийн үйлчилгээний газар нь тоног төхөөрөмж авто тээврийн болон бусад тоног төхөөрөмжийн найдвартай ажиллагааг хангахын тулд шаардлагатай зарим нэг техникийн үйлчилгээ хийх, ашиглалт засварын хэрэгцээнд зориулсан материал, сэлбэг, тос, түлш зэргийг хүлээн авах, хадгалах, тавьж олгох зэрэг ажлыг гүйцэтгэдэг. Тоног төхөөрөмжийн их засвар, зарим нарийн төвөгтэй эд ангийг сэргээх, бүрэн солих зэрэг ажлыг засварын дагнасан газраар буюу тоног төхөөрөмжийг нийлүүлсэн газрын засварын газраар гүйцэтгүүлдэг. Засварын газар нь дараах бүрэлдэхүүнтэй байна.

Шатах тослох материалын агуулах.

ШТМ хадгалахад зориулж 25тн-ын ган сав 1 ш, тос тосолгооны материалуудыг зориулалтын савтай нь хадгалан хэрэглэнэ. ШТМ-ын агуулахыг гал, ариун цэвэр, эрүүл ахуйн шаардлагын норм дүрмийн дагуу байрлуулан, зориулалтын тоноглолоор хангасан байна.

Сэлбэг материалын агуулах. Уурхайн тоног төхөөрөмжийн тоо, бүтцээс хамааруулан сэлбэг материал хадгалахад сэлбэг материалын агуулах нь уурхайн хотхонд буюу засвар механикийн хэсгийн хажууд байна.

Машины зогсоол. Уурхайн элс, хөрсний тээвэрт 50 тн даацтай 14 ширхэг автосамосвал ажиллана. Харин уурхайн ажилчдын машин 1 ширхэг, ачааны машин 1 ширхэг, үйлчилгээний машин 1 ширхэг, уурхайн тоосжилт дарах усалгааны машин 1 ширхэг, түлшний машин 1 ширхэг нийт 19 машин байна.

3. ТӨСӨЛ ХЭРЭГЖИЖ БУЙ НУТГИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НИЙГЭМ ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

Уул зүй Судалгааны талбай нь Хангайн нурууны өмнөд салбар уулсын нэг Жаргалантын нурууны төв хэсгийн өмнөд хажуугийн тусгай оргил болох Хүрэн чулууны уулын (2742.0 м) өмнөд бэл хормойн хэсгийг хамарч оршино. Энэхүү бүс нутаг нь далайн төвшнөөс дээш 2100-2700 м-ийн хэлбэлзэлтэй өндөрлөг бүхий нурууны дундах налуу хотос газрыг хамарна. Жаргалантын нурууны төв хэсгийн ноён оргил болох Мөнгөө хайрхан (2693.1 м), Балгант хайрхан (2726.6 м) уулуудын дунд байрлах Хайрхан давааны өврөөс эх авсан Хоолой худгийн хөндийг эмжээрлэн байрлана. Хоолой худгийн хөндий адаг хэсэгтээ нэлээд өргөсөн улмаар Бурханта хөндийн зүүн хойноос нийлж, Хавцгайтын хөндий болон Жаргалантын нурууг зүүн хойшоо нэвт туулж “Олон нуурын” гэх уулс хоорондын том хөндийтэй нийлнэ.

Судалгааны талбайн дэвсгэр нутаг нь хүрэн чулууны уулын өмнөд бэл хормойн хэсгийг хамарсан баруун урагшаа налуу байрлалтай, хуурай сайр жалгуудаар бага зэрэг хэрчигдсэн мөлгөр гадаргуутай хуримтлалын гүвээ гүдэнгүүд зонхилсон байдаг.

Усан сүлжээ: Судалгааны талбай нь гадаргын усан сүлжээ байхгүй. Хатаж ширгэсэн гол горхины голдирлын тогтолцоо хөгжсөн. Ашиглалтын талбайн чанх урд зүгт 1 км-т 10 л/с ундаргатай, 118 м-ийн гүнтэй худагтай бөгөөд ус нь тунгалаг, ахуйн хэрэгцээнд хэрэглэх боломжтой.

Гүний худгаас хүн малын ундны болон ахуйн хэрэглээнд, мөн техникийн зориулалтаар усыг ашиглаж байна. Жилийн хур тунадасны хэмжээ дунджаар 280 мм буюу зуны 6-7 дугаар сард ихэвчлэн бороо орно.

Ан амьтад: Тус бүс нутагт тарвага, оготно, цөөн тоогоор урт сүүлт зурам, бор туулай зэрэг хөхтөн мэрэгчид, саарал чоно, үнэг, хярс зэрэг махчин амьтад, сар, тас, шонхор, харцага, элээ, хар хэрээ, бор шувуу зэрэг шувууд тохиолдоно. Мөн царцаа, олон төрлийн цохнууд, шоргоолж зэрэг шавж амьдардаг.

Ургамал зүй: Хөрс, газар зүйн мужлалын хувьд хөрс-био уур амьсгалын Төв Азийн их мужийн Хангайн муж, өндрийн бүсжилтийн Хангай-Хэнтийн мужийн Өмнөдийн дэд мужид хамаардаг. Тухайн бүс нутаг хээр талын, хотгор, жижиг цав толгодын хөрсний бүлэгт хамаарах нутаг юм.Энд Монгол шивэлз, монгол хялгана, монгол өвс, үнэгэн сүүлт, сорвоо, хазаар өвс, дааган сүүл, ботууль, мөлхөө хиаг, бага таван салаа, ишгэн шарилж, агь, далан түрүү, алаг башир, саарал шаваг зэрэг үетэн-алаг өвст, хялганат, хазаар өвс-хялганат уулын хээрийн ургамлууд зонхилно.

Уур амьсгал: Судалгааны талбай нь эрс тэс уур амьсгалтай бүс нутагт хамаарна. Хамгийн хүйтэн үе 1 дүгээр сард -40°C , хамгийн халуун сар нь 7 дугаар сард $+25^{\circ}\text{C}$ байна. Жаргалантын нуруу нь Хангайн нурууны өмнөд салбар уулсад хамаарах, харьцангуй өндөрлөг газар учир тал хээр, говийн нутгаас илүү хур тунадас унадаг. Ихэнх хур тунадас зуны улиралд 6, 7-р сард унадаг. Жилийн нийт хур тунадасны хэмжээ дунджаар 280 мм.

Хаврын улиралд харьцангуй их салхитай. Салхи ихэвчлэн баруун хойноос чиглэлтэй, дундаж хурд нь 2.5-5 м/сек салхилдаг. Салхины хурд бараг бүх сард тогтмол 14-18 м/сек хүрдэг, харин хаврын улиралд 18-24 м/сек хүртэл салхилах нь элбэг тохиолдоно.

Хөрс: Хээр талын хүрэн бор өнгийн хөрс зонхилох бөгөөд хөрс нь 10-40 см зузаантай, сул нягтарсан шавранцар, элсэнцэр, хайрганцар, дайрга, сайрга бүхий хурдсаас бүрдэнэ.

Цэвдэгшил ба газар хөдлөлт: Тусгай зөвшөөрлийн талбай нь Монгол орны 1:1500 000 масштабтай геокриологийн зурагт үзүүлснээр олон жилийн цэвдгийн ховор алаг цоог тархалттай бүслүүрт оршино. Энэ бүслүүрт олон жилийн цэвдгийн зузаан 6–50 м, зарим хэсэгт үүнээс ч зузаан, олон жилийн цэвдгийн температур нь $0 - (-1^{\circ}\text{C})$ орчим байна. Хөрс нь 10-р сарын 15-ны үеэс өнгөнөөсөө хөлдөж улмаар 1-2 сард хамгийн гүндээ хүрнэ. Мөн 4-р сарын эхнээс 6-р сарын дунд үе хүртэл өнгөнөөсөө гэсэж цэвдгийн үед тулна. Цэвдэгшил нь газрын гадаргаас доош 6-8 м-ээс эхэлж гүн болох тусмаа усжилт их болж цэвдгийн үе үргэлжилнэ. Ордын тусгай зөвшөөрлийн талбай нь газар хөдлөлтийн 2-4 баллын бүсэд байрлана.

Газрын гадарга: Галуут сумын нутаг дэвсгэр нь Их богд уулын тусгай хамгаалалттай газарт хамаарах Хангайн гол ноён нурууны төв хэсгийн уулсын зүүнээс Доной, Гурван анаг, Өхүгийн эх, Хуримт нуруудыг дамжин Ёлын баруун нурууг хүртэл 157224 га газар нутаг хамаардаг. Нутгийн хамгийн өндөр цэг нь далайн түвшинээс 3539 м-ийн өндөрт өргөгдсөн Гурван анагийн нуруу, хамгийн нам дор газар нь 2040 м өндөрт өргөгдсөн Олгой нуурын хөвөө юм. Сумын нутаг дэвсгэр нь монгол орны физик газар зүйн мужлалаар хангайн уулархаг их мужийн дэд муж болох далайн түвшинээс дээш 2000-3000 м-ийн өндөрт орших хангайн нурууны салбар уулсын хэсэгт хамаардаг.

Газрын нөөц: Сум нь 504,7 мянган га эдэлбэр нутагтай. Үүнээс 339,5 мянган га хөдөө аж ахуйн эдэлбэр газар, 2,7 мянган га ойн сан бүхий газар, 883 га усны сан бүхий газар, 4,1 мянган га газар нь төв суурины эдэлбэр газар байна.

Түүхийн дурсгалт газрууд:

Сумын нутагт Галуутын хавцал, Баяннуур, Дуут нуур, Ёл, Өргөөтийн тогоо, Саалингийн хавцал, Донойн олон нуур, Олгой нуур, Ногоон нуур, Ширээ нуур, Мөнх цасны хоолой, Ёлын цэцгийн хонхор, Дэл хайрхан, Хуримт нуур, Бөөрөг нуур, Өхүгийн Зостын ам зэрэг байгалийн үзэсгэлэнт болон өвөрмөц тогтоц бүхий газартай. Мандлын хийдийн сүм дуганууд, Бурхант хясаа, Бурхантай хад, Эвдэрхий хийдийн туурь, Буянт голын хүн чулуу, Өргөөтийн овооны буган чулуу, Харганы агуй, Түрэгийн үеийн хөшөө чулуу, Бичигт хад, Эрдэнэ тээлийн хүрээний туурь, Дандарын овоо, Бөх Цагааны чулуу, Дөрвөлжин шавар, Олон овооны таг, Дүнгэнэдэг дов, Өвөр шавартын зах зэрэг түүх соёлын дурсгалт газрууд олонтой.

Зам харилцаа: Тус талбай нь зам харилцааны хувьд харьцангуй сайн хөгжсөн гэж үзэж болох бөгөөд Улаанбаатар хотоос Баянхонгор хүртэл хатуу хучилттай замаар зорчино. Цааш талбай хүртэл мөн талбайн хэмжээнд авто тээврээр зорчиход ямар нэгэн бартаа саадгүй замын сүлжээ сайн хөгжсөн байдаг. Хээрийн замыг автомашинаар жилийн бүх улиралд ашиглах боломжтой.

Эрчим хүч: Үйл ажиллагаа явуулж буй уурхайнууд цахилгааны хэрэгцээгээ дизель цахилгаан станцаар хангадаг. Цахилгаан дамжуулах шугам сүлжээгүй, хамгийн ойрын цахилгааны шугам нь Бөмбөгөр сумын нутагт (50 км) байдаг.

Мал сүрэг: Сумын хэмжээнд 184529 толгой малтайгаас 110 тэмээ, 10592 адуу, 19482 үхэр, 81975 хонь, 72370 ямаа байна. Нийт малын дүнтэй харьцуулахад тэмээ 0.06 хувь, адуу 5,7 хувь, үхэр 10.5 хувь, хонь 44.4 хувь, ямаа 39,2 хувь байна. Сумын хэмжээгээр нийт нутгийн шилмэл омгийн 20 хээлтүүлэгч мал тоологдсон байна.

4. ТӨСЛИЙН ГОЛ БОЛОН БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛӨЛ

4.1. Төслийн үйл ажиллагаанаас агаарын чанарт үзүүлж болзошгүй гол сөрөг нөлөөлөл

2024 онд уулын ажлын хөрс хуулалт, элс олборлох үед тээвэрлэлтээс хөрсөн бүрхэвч элэгдэн, сул шороо, тоосжилт үүсэх, уурхайд ажиллах машин техникээс ялгарах утаа, хорт хийнүүд агаар орчныг бохирдуулах гол сөрөг нөлөөлөл юм.

4.2. Төслийн үйл ажиллагаанаас усан орчинд үзүүлж болзошгүй гол сөрөг нөлөөлөл

Ахуйн хатуу болон шингэн хог хаягдлын асуудлаа зөв менежментийн дагуу явуулаагүйгээс болж газрын гадарга болон гүний ус биологийн болон химийн бохирдолд орох эрсдэлтэй.

4.3. Төслийн үйл ажиллагаанаас газрын гадарга, хөрсөн бүрхэвч, ургамлан нөмрөгт үзүүлж болзошгүй гол сөрөг нөлөөлөл

2024 онд уурхайн хөрс хуулалт болон уурхайн дэд бүтцийн үйл ажиллагаанаас газрын гадаргын төрх байдал алдагдаж, хөрсөн бүрхэвч доройтож, ургамлан нөмрөг хөрсөнд дарагдах зэргээр эвдрэлд орно.

Төслийн нутаг дэвсгэр болон түүний эргэн тойрны нутаг дэвсгэр дэх тээврийн хэрэгсэл, хүмүүсийн хөдөлгөөний ихсэлттэй холбоотойгоор хөрсөн бүрхэвч элэгдэн доройтох, ургамлан нөмрөг тоосонд дарагдаж тачир сийрэг болж бүрхэц багасна. Газрын гадарга болон хөрс ахуйн хаягдал, шатах тослох материалаар бохирдоно.

4.4. Төслийн үйл ажиллагаанаас амьтны аймагт үзүүлж болзошгүй гол сөрөг нөлөөлөл

Уулын ажлын үед ашиглагдах техник тоног төхөөрөмжөөс гарах дуу чимээнээс болж хөхтөн, шувуу, жижиг мэрэгч амьтад дайжиж алга болох, машин механизм, тээврийн хэрэгслийн гэрэлтүүлгээс болж шөнийн амьдралтай амьтад үргэн дайжиж болзошгүй. Уурхайн эвдэрсэн газрыг нөхөн сэргэсний дараа буй шаардлагатай ургамалуудыг тариалалт хийсний дараа мал, амьтан орж сүйтгэж, үерийн усаар угаагдах зэрэг учирч болох доройтол болон сөрөг нөлөөллүүдээс сэргийлж хамгаалахын тулд шаардлагатай арга хэмжээний төлөвлөгөө боловсруулан ажиллана.

5. СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

“Топ Ган Дриллинг” ХХК нь байгалийн баялгийг ашиглаж, үйл ажиллагаа явуулж байгаагийн хувьд оршин буй нутгийн байгаль орчныг хамгаалахад үйл ажиллагааныхаа нэг хэсгийг чиглүүлэх үүрэгтэй. Дээр дурдсан болзошгүй гол сөрөг нөлөөллийг бууруулахын тулд дараах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэх шаардлагатай юм.

Болзошгүй сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээг нөлөөлөлд өртөж болзошгүй бүрэлдэхүүн тус бүрээр нь ангилан тодорхойлов. “Хүүшийн ам”-ын алтны шороон ордын нөхөн сэргээлтийн үйл ажиллагаанаас байгаль орчин, нийгэм, эдийн засагт нөлөөлөх нөлөөлөл, эрсдэлийг тооцон байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөнд тогтоогдсон ажлуудыг цаг тухай бүрд зардлыг төсөвлөн зайлшгүй авах дараах арга хэмжээнүүдийг дагаж ажиллана.

Монгол Улсын Байгаль орчныг хамгаалах тухай хууль, байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хууль, засгийн газар, БОНХЯ болон бусад холбогдох газруудаас гаргасан зохих заавар, журмын дагуу “Хүүшийн Ам” нэртэй алтны шороон ордыг ил аргаар ашиглах

төслийн 2024 оны уулын ажлын байгаль хамгаалах менежментийн төлөвлөгөөг боловсруулав.

Биологийн нөхөн сэргээлтийн ажлыг хийж гүйцэтгэхдээ биологийн нөхөн сэргээлтийн ажлын үр дүнд тавих үндсэн шаардлага, байгалийн үндсэн бүсээс хамаарах агротехникийн шаардлага, ургамлын нөхөн сэргээлтийн үе шатууд, тарих ургамлуудыг сонгох болон нөхөн сэргэсэн газрыг хүн, мал, салхи, усны нөлөөгөөр эвдрэхээс хамгаалах, нөхөн сэргээж буй газрын хөрс, ургамлын хяналт шинжилгээнд тавих шаардлагын дагуу хийж гүйцэтгэнэ.

Хүснэгт 2 Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ

№	Гол болон болзошгүй сөрөг нөлөөллүүд	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийн хамрах хүрээ	Хэмжих нэгж	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа, давтамж	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
1	Агаарын чанар	Уурхайн тоног төхөөрөмж, авто тээврийн хэрэгслээс үүсэх хорт хийн ялгарлыг бууруулахын тулд ашиглагдаж байгаа тээврийн хэрэгсэлд тогтмол үзлэгт хамруулах, засвар үйлчилгээг тогтмол хийх	Нийт тээврийн хэрэгсэл, хүнд машин механизм;	Мот/цаг, засвар үйлчилгээ	Дотоод үйл ажиллагааны зардалд	Төслийн хугацаанд	<ul style="list-style-type: none"> - Агаарын тухай хууль - Агаарын бохирдлын төлбөрийн тухай хууль - MNS 4585:2016 - MNS 3384:82
		Агаарын тоосжилтыг бууруулах зорилгоор дотоод тээврийн замыг болон биологийн нөхөн сэргээлт хийсэн талбайг тогтмол усалж байна.	Дотоод тээврийн зам, биологийн нөхөн сэргээлтийн талбай	Нэгж усалгаа	500 000		
		Замаас үүсэх тоосжилтыг бууруулах - хурдны хязгаарыг дагаж мөрдүүлнэ.	Уурхайд ашиглагдаж буй замууд	-	Дотоод үйл ажиллагааны зардалд		
		Агаарын чанарт үзүүлэх нөлөөллийг тогтоох, бууруулахын тулд хяналт шинжилгээг тогтмол хэрэгжүүлнэ.	Уурхайн хэмжээнд	-	Хяналт шинжилгээний ажлын зардалд орсон		
		Агаарын бохирдлын төлбөрийн тухай хуулийн дагуу уурхайд ашиглагдаж байгаа тоног төхөөрөмжүүдийнхээ төлбөрийг төлнө. Уулын ажилд хамрагдах тээврийн хэрэгслүүд байна.	Уулын ажилд хамрагдах тээврийн хэрэгслүүд байна.	-	Дотоод үйл ажиллагааны зардалд		
		Уур амьсгалд нөлөөлөх сөрөг нөлөөллийг бууруулах чиглэлээр - Эрчим хүчийг хэмнэж үр ашигтай зарцуулах	Уурхайн хэмжээнд		Дотоод үйл ажиллагааны зардалд		
	Нийт						500 000

БАЯНХОНГОР АЙМГИЙН ГАЛУУТ СУМАНД ОРШИХ “ХҮҮШИЙН АМ” АЛТНЫ ШОРООН ОРДЫН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

2.	Гадаргын ба газрын доорх усны нөөц	Сав газартайгаа ус ашиглах гэрээгээ байгуулан төлбөрөө төлнө			Дотоод үйл ажиллагааны зардалд	Төслийн хугацаанд	Усны тухай хууль MNS 900:2005 MNS 4943:2015 MNS 5850:2008	
		Унд ахуйн усанд эрүүл ахуй болон хамгаалалтын бүсийг тогтоож бүсэд мөрдөх журмыг сахиж ажиллана. Усны эх үүсвэрийг хамгаалах, усны нөөц хомсдох бохирдохоос сэргийлэх - Усны зохистой ашиглалтын талаар сургалт явуулах	1 000 000					
		Хаягдал ус зайлуулах гэрээ болон зөвшөөрлийн дагуу үйл ажиллагаа явуулах	Дотоод үйл ажиллагааны зардалд					
		Хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийн дагуу шинжилгээ хийлгэх	Зардал нь хяналт шинжилгээний зардалд орсон					
		Уст цэгт тоолуур байрлуулан, баталгаажуулах	500 000					
Нийт		1 500 000						
3.	Газрын хэвлий болон Хөрсөн бүрхэвч	Газар эзэмших гэрээгээ сумын засаг даргатай байгуулах, төлбөрөө төлөх	Уурхайн хэмжээнд	-	Дотоод үйл ажиллагааны зардалд	Төслийн хугацаанд	MNS 5916:2008 MNS 5917:2008 MNS 5918:2008	
		Уурхайн хуулсан Шимт болон шимэрхэг хөрсийг алдагдахаас хамгаалах арга хэмжээг зохион байгуулах, хадгалах талбайг зөв тодорхойлох,	Шимт хөрсний овоолго		Дотоод үйл ажиллагааны зардалд	2024 онд		
		Хадгалсан шимт, шимэрхэг хөрсийг нөхөн сэргээлт, ногоон байгууламжид эргүүлэн ашиглаж буй тооцоог хянах, бүртгэл хөтлөх	Шимт хөрсний овоолго	Хөтөлсөн бүртгэл	Дотоод үйл ажиллагааны зардалд	Төслийн хугацаанд		
		Тоног төхөөрөмжийн тос масло солих газрын хөрсийг хамгаалах	Засвар үйлчилгээний талбай		Дотоод үйл ажиллагааны зардалд	Төслийн хугацаанд		
		Засварын газраас өөр газарт тос масло асгарсан тохиолдолд асгарсан хэсгийг саармагжуулах, аюултай хог хаягдлыг зөвшөөрөгдсөн газарт нийлүүлэх	Засварын талбай, авто зогсоол, карьер	-	500 000	Төслийн хугацаанд		
Нийт		500 000						

**БАЯНХОНГОР АЙМГИЙН ГАЛУУТ СУМАНД ОРШИХ “ХҮҮШИЙН АМ” АЛТНЫ ШОРООН ОРДЫН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН
ТӨЛӨВЛӨГӨӨ**

4	Ургамлан нөмрөг болон Амьтны аймаг	Олон салаа зам гаргахгүй байна.	Уурхайн зам, уурхайн хил хязгаар	-	Дотоод үйл ажиллагааны зардалд	Төслийн хугацаанд	Амьтны тухай хууль - Байгаль орчныг хамгаалах тухай MNS 5916:2008 MNS 5917:2008 MNS 5918:2008
		Гал түймрийн аюулаас хамгаалж гал унтраах багаж хэрэгслийг хотхонд байрлуулна.	Уурхайн хотхонд	-	500 000	Төслийн хугацаанд	
		Уурхайн нөхөн сэргээлтэд зориулж үр бэлтгэх зорилгоор нутгийн иргэдэд “Үр бэлтгэх хадгалах, тарималжуулах” сэдвээр сургалт зохион байгуулна.	-	-	Дотоод үйл ажиллагааны зардалд	Жил бүр	
		Орд орчмын амьтны зүйлийн бүрдэл, тархацын мониторинг судалгаа хийх	-	-			
	Нийт			500 000			
5					Сөрөг нөлөөллийг бууруулах нийт зардал 3 000 000		

6. НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

2024 онд дотоод овоолгоор 2.5 га талбайд техникийн нөхөн сэргээлтийн ажил, 1.5 га талбайд биологийн нөхөн сэргээлтийн ажлуулгыг хийхээр төлөвлөөд байна. Техник болон биологийн нөхөн сэргээлт хийсэн талбай эвдрэл орохоос урьдчилан сэргийлэхийн тулд дараах арга хэмжээнүүдийг авч ажиллана.

- ✓ Хүн малын нөлөөгөөр эвдрэхээс хамгаалах

Биологийн нөхөн сэргээлт хийсэн газарт мал орох, болон санаатайгаар малаа хариулах, тарьсан мод, бутыг хэрэглэх, машин техникээр дээгүүр нь явах, ахуйн зорилгоор ухаж сэндийлэх зэрэг хүчин зүйлээс урьдчилан сэргийлэх шаардлагатай бөгөөд энд орон нутгийн захиргаа болон нутгийн иргэдийн ухамсарт оролцоо маш чухал үүрэгтэй байна.

- ✓ Усны нөлөөгөөр эвдрэхээс хамгаалах

Нөхөн сэргээлт хийсэн газар нь хэвгий, налуу ихтэй хөрсний бүтэц султай болон бүтэцгүй тохиолдолд хөрс усаар угаагдаж, алдагдахаас сэргийлэх арга хэмжээ авах хэрэгтэй. Ийм газарт ургамлын тарих эгнээг налуугийн эсрэг чиглэлд хийх, шигүү тарих, сахлаг үндэстэй ургамал тарих зэрэг арга хэмжээг авна.

- ✓ Салхины нөлөөгөөр эвдрэхээс хамгаалах

Уурхай орчмын нутаг нь хуурай хээрийн бүсэд хамаарах газар учраас жилд тохиолдох хүчтэй салхи шуурганы давтамж өндөр байдаг. Иймээс биологийн нөхөн сэргээлт хийсэн газрыг салхины эвдрэл болон элсний нүүлтээс хамгаалах арга хэмжээг зайлшгүй шаардлагатай. Энд салхины зонхилох чиглэлд хөндлөн байдлаар бут сөөг модлог ургамал оролцсон зурвас байгуулах, төрөл бүрийн механик хамгаалалт хийх шаардлагатай.

Хүснэгт 3. Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө

№	Нөхөн сэргээлтийн зорилт	Хэмжих нэгж	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал төг	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
1.	Техникийн нөхөн сэргээлт	га	2.5	-	-	Эвдэрсэн газрыг ургамалжуулах техникийн ерөнхий шаардлага “MNS 5918:2008”
2.	Биологийн нөхөн сэргээлт	га	1.5	-	2 500 000	
3.	Тэрбум мод үндэсний хөтөлбөрийн хүрээнд мод тарих	ш	1000	1000	1 000 000	
4.	Нийт				4 000 000	

7. ДҮЙЦҮҮЛЭН ХАМГААЛАХ АЖЛЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

“Топ Ган Дриллинг” ХХК нь 2024 онд дүйцүүлэн хамгаалах ажлын хүрээнд орон нутгаас тогтоож өгсөн 2.0 га газарт өөрийн хөрөнгөөр техникийн нөхөн сэргээлтийн ажил хийхээр төлөвлөөд байгаа юм.

Хүснэгт 4 Дүйцүүлэн нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө

№	Дүйцүүлэн хамгаалах зорилт	Хамгаалах төлөвлөгөө	Хэмжих нэгж	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, төг
1	Сумын нутаг дэвсгэрт гар аргаар алт олборлогчдын нөлөөлөлд өртөж эвдэрсэн газарт нөхөн сэргээлт хийнэ	Нөхөн сэргээлт	га	2	-	5 000 000
	Нийт			5 000 000		

8. НҮҮЛГЭН ШИЛЖҮҮЛЭХ, НӨХӨН ОЛГОВОР ОЛГОХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Төслийн талбайд айл өрх, өвөлжөө хаваржаа байхгүй бөгөөд нүүлгэх шилжүүлэх ажил хийгдэхгүй болно.

9. ТҮҮХ, СОЁЛЫН ӨВИЙГ ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

“Топ Ган Дриллинг” ХХК-ний “Хүүшийн Ам”-ын алтны шороон ордын талбай түүний ойр орчимд археологийн хүрээлэн болон палеонтологийн хүрээлэнгээр авран хамгаалах хайгуулын судалгааг хийлгэсэн бөгөөд ашиглалтад ямар нэгэн дурсгалт зүйл өртөхгүй. Шинээр түүх соёлын дурсгалт зүйл илэрвэл ажлаа зогсоож энэ тухай Галуут сумын ЗДТГ, цагдаагийн байгууллага болон уг асуудлыг эрхэлсэн эрдэм шинжилгээний байгууллагад нэн даруй мэдэгдэнэ. Болзошгүй зардал **500 000 төг** төсөвлөсөн.

10. ХИМИЙН БОДИС, ЭРСДЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Ил уурхайн тэсэлгээний ажлыг хоногт нэг удаа хийх ба уулын цулыг энгийн тэсрэх бодис ANFO-оор тэслэх ба устай цооногт эмульсийн тэсрэх бодис хэрэглэнэ. Хүүшийн амны алтны шороон ордын тэсэлгээний ажлыг тэсэлгээний тусгай зөвшөөрөлтэй “Мастер Майнинг Сервис” ХХК компаниар гэрээгээр хийж гүйцэтгүүлнэ

11. ХОГ, ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Төслийн үйл ажиллагааны хүрээнд бий болох хаягдлыг авч үзвэл, ахуйн хатуу хог хаягдал, уурхайн хотхоны хэрэгцээнээс хаягдах бохир ус (хоолны газар, усанд орох газар, ариун цэврийн өрөө гэх мэтээс), үйлдвэрийн техникийн үйл ажиллагаанаас үүсэх хаягдал ус, техникт ашигласан хаягдал тос, маслын хаягдал зэргээс бүрдэж байна.

Тэдгээр хатуу, шингэн хаягдлыг хадгалах, зайлуулах тус бүлэг тусгасан болно. Хог хаягдлын менежмент нь хүний эрүүл мэндийг хамгаалах, ажилчид, нутгийн оршин суугчдын ажиллаж амьдрах таатай нөхцөлийг бүрдүүлэх, хүрээлэн буй орчинд дам үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулахад чиглэсэн болно.

№	Хог хаягдлын ангилал	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Нийт зардал, төг	Хэрэгжүүлэх хугацаа	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
1.	Ахуйн	Ахуйн шингэн болон хатуу хог хаягдлын цэг засвар хийх, хатуу хог хаягдлыг доторжуулах, зарим хаягдлыг нэгдсэн журмаар сумын хог хаягдлын цэгт хаях.	Дотоод үйл ажиллагааны зардал	Үйл ажиллагааны турш	Хог хаягдлын тухай хууль 4-р зүйл, 5-р зүйл 9-р зүйл, 11-р зүйл, 12-р зүйл, 13-р зүйл, 14-р зүйл, 16-р зүйл, 18-р зүйл, 19-р зүйл, 20-р зүйл, 21 -р зүйл, 23-р зүйл, 24-р зүйл
		Хог хаягдлын төлбөрөө төлнө.	Дотоод үйл ажиллагааны зардал	Үйл ажиллагааны турш	
		Ахуйн бохир ариутгах, халдваргүйжүүлэх, задлах бодис худалдаж авах зардал	500 000	Үйл ажиллагааны турш	
		Ахуйн шингэн хаягдалд бохир усны химийн шинжилгээ хийлгэх	Орчны хяналт шинжилгээний ажилд орсон	5. 8 сар	
		Ахуйн хатуу хог хаягдлаа төрөлжүүлэн ялган ангилах хогийн савнуудыг худалдан авч хог хаягдлын төрлийг хогийн савны гадна бичиж байрлуулна. Ахуйн хатуу хаягдал ялгаж хаях сав 500-1000 кг хог хаях багтаамжтай 4-6 тасалгаатай сав байна.	1 000 000	Үйл ажиллагааны турш	
		Хог хаягдал, ялган ангилалт, түүний үр ашгийн талаар сургалт, мэдлэг олгох	Дотоод үйл ажиллагааны зардал	Үйл ажиллагааны турш	
		Хаягдлаас гарах дахин ашиглагдах түүхий эдийг ялган тушаах	Дотоод үйл ажиллагааны зардал	Үйл ажиллагааны турш	
		Ахуйн шингэн болон хатуу хог хаягдлын хэмжээг тогтоож орон нутагт улирал тутамд мэдээлж байна.	Дотоод үйл ажиллагааны зардал	Үйл ажиллагааны турш	
2.	Үйлдвэрийн	Уурхайн техникүүдийн засварын цех, мөн уурхайн техникт ашигласан, сольсон тос маслыг сар бүр тусгайлсан савт хуримтлуулна. Хаягдал техникийн тос, масло хуримтлуулах /сар болгон аюултай хаягдлаа 1 удаа гэрээ хийсэн газарт нийлүүлэх зайлуулах/	Дотоод үйл ажиллагааны зардал	Үйл ажиллагааны турш	
		Уул уурхайн тоног төхөөрөмжөөс гарах нефтийн бүтээгдэхүүний үлдэгдэл хаягдлыг хаягдал зайлуулах газарт шилжүүлэн хаяна.	Дотоод үйл ажиллагааны зардал	Үйл ажиллагааны турш	
Нийт зардал 1 500 000					

Хүснэгт 5 Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө

12. ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨРИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр нь Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээгээр тогтоогдсон болзошгүй сөрөг нөлөөллийг тодорхой хугацааны давтамжтай хянах, тайлагнах, бууруулах, арилгах төлөвлөгөө авахад тус хөтөлбөрийн зорилго оршино.

Тус орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр нь хүрээлэн буй орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах болон төслийн үйл ажиллагаанд дараах үндсэн ач холбогдолтой. Үүнд:

- ✓ Байнгын хяналт шинжилгээ хийснээр төслөөс орчинд үзүүлж буй сөрөг нөлөөллийг тухай бүрд эрт илрүүлэх
- ✓ Тухайн илрүүлсэн сөрөг нөлөөллийг үндэслэн тодорхой цаг хугацааны дотор байгаль хамгаалах төлөвлөгөөний төлөвлөгөө боловсруулах
- ✓ Хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийг тогтмол хийлгэн төр захиргааны байгууллагууд болон төсөл хэрэгжих орон нутгийн оршин суугч, иргэдэд танилцуулж байх нь төслийн цаашид тогтмол хэрэгжих нөхцөлийг бүрдүүлэх юм.

2024 онд хэрэгжүүлэх хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийн хүрээнд Агаарын чанарын хяналт шинжилгээ, усны хяналт-шинжилгээ, Хөрсний хяналт шинжилгээ, ундны ахуйн усны чанарын хяналт зэргээр явуулахаар төлөвлөгдөж байна. Энэ жилийн хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийн зорилго байгаль орчинд бохирдол нөлөөлөл байгаа эсэхийг тогтоох, шинжилгээний үр дүн стандартын түвшинд байгааг тогтооход оршино.

Хүснэгт 6 Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийн төлөвлөгөө

№	Хяналт шинжилгээ хийх үзүүлэлтүүд	Хяналтын цэгийн байршил	Хугацаа ба давтамж	Давтамжийн тоо	Нэгжийн зардал, төг	Нийт зардал, төг	Тайлбар	Баримтлах стандарт, арга, аргачлал
1.	Агаар	Нөхөн сэргээлт хийсэн талбай, Засварын талбай ажилчдын хотхон, уурхайн карьерь, уурхайн зам	5, 8-р сард	5 цэгт 2 удаа	40000	400000	Агаар орчны бохирдол агаар дахь тоосны агууламж, NO ₂ , SO ₂ CO -ын агууламж, Хүнд металл тодорхойлох, Агаар орчны бохирдол агаар дахь цацраг, дуу чимээ, агаарын харьцангуй чийгшил	Агаарын тухай хууль, Агаарын бохирдлын төлбөрийн тухай хууль, Агаарын чанар- хот суурин газрын гадаад орчны агаарт байх бохирдуулах бодисын хүлцэх хэм хэмжээ MNS 6063: 2010, Агаарын чанар техникийн ерөнхий шаардлага MNS 4585: 2007
2.	Хөрс	Ахуйн бохир усны хаягдал орчимд, шимт хөрсний овоолго, биологийн нөхөн сэргээлтийн талбай, засварын газар	5, 8-р сард	4 цэгт 2 удаа	Хөрсний хяналт шинжилгээний 3 цэгт жилд 1 удаа Хөрсний механик бүрэлдэхүүн, ялзмаг 25000 төг Хөрсний хүнд металл шинжилгээний үнэ 45.0 мян.төг <i>Газарзүйн хүрээлэнгийн хөрсний төв лаборатори</i>	480000	Хөрсний агрохими, нийт азот, хөдөлгөөнт фосфор, солилцох кали, карбонат, Хүнд металл(Cr, Pb, Cd, Ni, Zn), бактери	<ul style="list-style-type: none"> - MNS3985-87 Хөрсний ариун цэврийн байдлын үзүүлэлтийн нэр, төрөл - MNS3310-91 Хөрсний агро химийн үзүүлэлтийг тодорхойлох - MNS2305-94 Дээж авах, савлах, тээвэрлэх, хадгалах журам - MNS(ISO)4814:1999. Атом Шингээлтийн Спектрометрээр шинжилгээ хийх

БАЯНХОНГОР АЙМГИЙН ГАЛУУТ СУМАНД ОРШИХ “ХҮҮШИЙН АМ” АЛТНЫ ШОРООН ОРДЫН 2024 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

3.	Ус	Унд ахуйн ус, цэвэр болон бохирын нуур, ахуйн хаягдал ус	5, 8-р сард	4 цэгт 2 удаа	Усны ерөнхий химийн шинжилгээ нэгжийн үнэ 50000 төг, Хими бактериологийн бүрэн шинжилгээний үнэ 100000 төг *УСҮГ итгэмжлэгдсэн лабораторийн үнэ Мөн элс угаан баяжуулах нуурын усанд хүнд металлын шинжилгээ өгнө.	600000	Усны ерөнхий химийн шинжилгээ, бактерлогийн шинжилгээ (рН, ЕС, TDS, нийт шүлтлэг, хатуулгын хэмжээ, рН, цахилгаан дамжуулах чанар, Cl, SO ₄ , NO ₂ , NO ₃ , CO ₃ , HCO ₃) Ахуйн хаягдал усны ерөнхий химийн шинжилгээ, бактерлогийн шинжилгээ (рН, ЕС, TDS, нийт шүлтлэг, хатуулгын хэмжээ, рН, цахилгаан дамжуулах чанар)	Усны тухай хууль, Хүрээлэн буй орчинд нийлүүлэх цэвэршүүлсэн бохир ус. Ерөнхий шаардлага MNS 4943:2015, Газрын доорх усыг бохирдуулагч бодисын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ MNS 6148:2010, Ундны усны, эрүүл ахуйн шаардлага, чанар, аюулгүй байдлын үнэлгээ MNS 0900:2005, Бохир ус цэвэрлэх байгууламжийн байршил, цэвэрлэгээний технологи, түвшинд тавих үндсэн шаардлага MNS 4288:1995, Хаягдал ус зайлуулах цэг тогтоох журам Байгаль орчны сайд, Дэд бүтцийн хөгжлийн сайд, Эрүүл мэндийн сайдын 1995 оны 167/335/А/171 тоот тушаалын 2-р хавсралт.
	Нийт					1 480 000		

13. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ УДИРДЛАГА, ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Уурхайн үйл ажиллагаандаа технологийн сахилга батыг чанд баримталж, аваар осолгүй ажиллах талаар байнга анхаарал тавихыг уурхайн дарга хариуцаж ажиллана.

Хүснэгт 7 Удирдлага зохион байгуулалтын төлөвлөгөө

№	Төлөвлөсөн арга хэмжээ	Урьдчилан тооцсон төсөв төг	Хэрэгжүүлэх хуваарь 2024 он	Хариуцсан албан тушаалтан
1.	Байгаль орчны удирдлага зохион байгуулалтын арга хэлбэрийг үйл ажиллагаандаа хэрэгжүүлэх чиглэлээр үүрэг хариуцлагын дотоод журам тогтоож мөрдөх	Дотоод үйл ажиллагааны зардал	Төслийн хугацаанд	Уурхайн дарга
2.	Байгаль орчныг хамгаалах, үйлдвэрлэлийн осол, гал түймэр, усны аюул мэтийн гэнэтийн ослоос урьдчилан сэргийлэх, осол гарсан тохиолдолд шуурхай хэрэгжүүлэх арга хэмжээг зохион байгуулах талаар сургалт, сурталчилгааны ажлыг мэргэжлийн байгууллага хүмүүстэй хамтран зохион байгуулах.	Дотоод үйл ажиллагааны зардал	7 р сард	Уурхайн дарга
3.	Байгаль хамгаалах талаар хийсэн ажлын жил бүрийн тайланг БОАЖЯ болон сумын ЗДТГ-т хүргэн өгч байх	Дотоод үйл ажиллагааны зардал	11-р сар	“Топ Ган Дриллинг” ХХК-ийн удирдлагууд
4.	Тухайн жилийн БОМТ-ний хэрэгжилтэд хяналт тавих	Дотоод үйл ажиллагааны зардал	Сар бүр	“Топ Ган Дриллинг” ХХК-ийн удирдлагууд

14. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ХЭРЭГЖИЛТИЙГ СУМ БАГИЙН ИРГЭДЭД ТАЙЛАГНАХ АЖЛЫН ХУВААРЬ

Хүснэгт 8 Менежментийн төлөвлөгөөний биелэлт тайлагнах хуваарь

№	БОМТ-ний биелэлтийг тайлагнахад оролцогч талууд	Тайлагнах хэлбэр	Зохион байгуулах хугацааны тов	Тайлагнах зардал, төг	Хариуцан зохион байгуулах албан тушаалтан/ажилтан
1.	Сумын иргэдийн төлөөлөл, ЗДТГ-ын холбогдох мэргэжилтнүүд	Уурхайн үйл ажиллагаатай сум орон нутгийн иргэд, ЗДТГ-ын мэргэжилтэн, холбогдох мэргэжилтнүүдийг газар дээр нь танилцуулна.	9-р сард	Дотоод үйл ажиллагааны зардалд	Компанийн байгаль орчны ажилтан, Уурхайн дарга болон компанийн захирал зохион байгуулна.
2.		Менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийн тайланг боловсруулан аймгийн байгаль орчны албанд хүргүүлнэ.	11 сарын 1-нд багтаан		
3.		Нөхөн сэргээлтийг танилцуулж улсын комисст хүлээлгэн өгөх.	10-р сараас 12-р сарын 1-нд багтаан		

Хүснэгт 9 2024 оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний нийт зардал

Д.д	Зардлын утга	Нийт зардал, мян.төг
1	Агаарын чанарт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах төлөвлөгөөний ажлын зардал	500.0
2	Газар болон хөрсөнд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах төлөвлөгөөний ажлын зардал	500.0
3	Ургамал болон амьтанд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах ажлын зардал	500.0
4	Усан орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах ажлын зардал	1 500.0
5	Хог хаягдлын менежментээр хийгдсэн ажлын зардал	1 500.0
6	Түүх, соёлын өвийг хамгаалах төлөвлөгөөний төлөвлөгөө	500.0
7	Нөхөн сэргээлтийн ажлын зардал	4 000.0
8	Дүйцүүлэн нөхөн сэргээлтийн зардал	5 000.0
9	Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөрийн зардал	1 480.0
	2024 оны байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний нийт зардлын дүн	15 480.0